

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z CHEMII

Zadaniem PSO jest zapewnienie trafnego, rzetelnego, jawnego i obiektywnego oceniania wspierającego rozwój ucznia, uwzględniającego indywidualne potrzeby ucznia oraz pełniące funkcję informacyjną, diagnostyczną i motywacyjną.

Na lekcjach chemii uczeń jest oceniany za: umiejętności i wiadomości, których zakres jest określony programem nauczania oraz za aktywność w pracy na lekcjach. Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny szkolne, opracowane przez nauczyciela z uwzględnieniem podstawy programowej, przedstawione są uczniom na początku roku szkolnego.

I. KRYTERIA OCEN

Ogólne wymagania na poszczególne oceny szkolne

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- Posiadał wiedzę i umiejętności obejmujące pełny zakres programu nauczania chemii w danej klasie;
- Samodzielnie i twórczo rozwija swoje uzdolnienia;
- Biegłe posługuje się zdobytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych;
- Potrafi stosować posiadaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach.
- Osiąga sukcesy w konkursach chemicznych.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- Opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania chemii w danej klasie;
- Sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami;
- Samodzielnie rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne ujęte programem nauczania;

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- Opanował zdecydowaną większość wiadomości i umiejętności określonych programem nauczania w danej klasie;
- Poprawnie stosuje wiadomości,
- Samodzielnie wykonuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń który:

- Opanował umiejętności i wiadomości w stopniu zadowalającym;
- Wykonuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o średnim stopniu trudności.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- Ma braki w opanowaniu programu, ale te braki nie przekraczają możliwości uzyskania przez ucznia podstawowej wiedzy z matematyki w ciągu dalszej nauki;
- Rozwiązuje zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- Nie opanował wiadomości i umiejętności określonych programem nauczania chemii w danej klasie, a braki w wiadomościach i umiejętnościach nie pozwalają na dalsze zdobywanie wiedzy z tego przedmiotu;
- Nie jest w stanie wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności.

II. SPRAWDZANIE I OCENIANIE OSIAGNIĘĆ UCZNIÓW

Formy aktywności

- prace klasowe (testy, sprawdziany),
- kartkówki,
- odpowiedzi ustne,
- praca samodzielna na lekcji,
- prace domowe,
- aktywność na lekcji,
- praca w grupie,
- udział w konkursach chemicznych,
- zadania dodatkowe, dla chętnych.

Częstotliwość oceniania (w semestrze)

- prace klasowe odbywają się zgodnie z rozkładem materiału,
- kartkówki (według potrzeb),
- prace domowe,
- odpowiedzi ustne i aktywność w zależności od potrzeb i sytuacji,
- ocena za zeszyt przedmiotowy,
- zadania dodatkowe w zależności od zespołu klasowego i czasu.

Skala ocen

Oceny bieżące, oceny klasyfikacyjne półroczne i oceny roczne ustala się w stopniach według następującej skali:

- ocena celująca 6
- ocena bardzo dobra 5
- ocena dobra 4
- ocena dostateczna 3
- ocena dopuszczająca 2
- ocena niedostateczna 1

Ocenę klasyfikacyjną półroczną i roczną wystawia się z uwzględnieniem wyżej wymienionej skali. Ocena klasyfikacyjna półroczna i roczna *nie jest średnią ocen bieżących*.

Prace pisemne są punktowane, a ocena końcowa uzależniona jest od liczby uzyskanych punktów następująco:

- ocena niedostateczna od 0 do 30%
- ocena dopuszczająca od 31 do 50%
- ocena dostateczna od 51 do 74%
- ocena dobra od 75 do 90%
- ocena bardzo dobra od 91 do 96%
- ocena celująca od 97 do 100%

- **Prace klasowe**
  - ✓ każdy dział jest zakończony pracą klasową,
  - ✓ przed pracą klasową wiadomości są powtarzane,
  - ✓ zapowiadane są z tygodniowym wyprzedzeniem,
  - ✓ oceniane są w terminie do 2 tygodni od daty pisania,
  - ✓ po każdej pracy klasowej dokonuje się analizy błędów i poprawy.
- **Kartkówki**
  - ✓ mogą być nie zapowiadane,
  - ✓ dotyczą trzech ostatnich tematów,
  - ✓ czas trwania 10 – 15 minut,
  - ✓ oceniane są w terminie 1 tygodnia od chwili napisania.
- **Wypowiedzi ustne**
  - ✓ odpowiedzi z ostatnich trzech tematów,
  - ✓ aktywność na lekcji.
- **Prace domowe**
  - ✓ podlegają sprawdzaniu i ocenieniu w różnej formie: oceną, znakiem + i – lub pochwałą.

Zasady poprawiania ocen

- Uczeń ma prawo do jednej poprawy oceny niedostatecznej ze sprawdzianu w terminie i formie uzgodnionej z nauczycielem oraz zgonie z Statutem Szkoły. Poprawiona ocena nie anuluje pierwszej oceny z pracy klasowej.
- W przypadku nieobecności ucznia na lekcji podczas sprawdzianu ma on obowiązek w terminie ustalonym przez nauczyciela, napisać ten sprawdzian.
- Kartkówki nie podlegają poprawie.
- Po dłuższej nieobecności w szkole (tydzień i więcej) uczeń ma prawo być nieoceniany (nie dotyczy to sprawdzianów).
- Korzystanie przez ucznia w czasie prac pisemnych (sprawdzianów, kartkówek) z niedozwolonych przez nauczyciela pomocy stanowi podstawę do wystawienia oceny niedostatecznej.

Ustalenia końcowe

- Każdy uczeń jest oceniany zgodnie z zasadami sprawiedliwości.
- Każda ocena jest jawna, uzasadniona na prośbę ucznia lub rodziców.
- Uczeń ma prawo do dwukrotnego w ciągu semestru zgłoszenia nieprzygotowania do lekcji z określonych obszarów aktywności, rozumiemy przez to:
  - ✓ dwukrotny brak zeszytu (ćwiczeń),
  - ✓ dwukrotny brak pracy domowej,
  - ✓ dwukrotna niegotowość do odpowiedzi.

Nieprzygotowanie nie dotyczy zapowiedzianych sprawdzianów i powtórzeń.

- Po wykorzystaniu limitu określonego powyżej uczeń otrzymuje za każde nieprzygotowanie ocenę niedostateczną.
- Aktywność na lekcji jest oceniana „plusami”, za 5 zebranych „plusów” uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą. Przez aktywność na lekcji rozumiemy:
  - ✓ częste zgłaszanie się na lekcji i udzielanie poprawnych odpowiedzi,

- ✓ poprawne rozwiązywanie zadań,
- ✓ aktywną pracę w grupie,
- ✓ wykonywanie zadań dodatkowych.
- Przy ocenianiu, nauczyciel uwzględnia możliwości intelektualne ucznia.
- Przewidywaną ocenę półroczną i roczną nauczyciel podaje uczniowi na 2 tygodnie przed radą klasyfikacyjną.
- Uczeń może być nieklasyfikowany jeżeli brak jest podstaw do ustalenia oceny klasyfikacyjnej z powodu nieobecności ucznia na zajęciach edukacyjnych, przekraczającej 50% czasu przeznaczanego na zajęcia.
- Jeżeli przewidywana ocena półroczna lub roczna jest oceną niedostateczną, nauczyciel ma obowiązek poinformować o niej ucznia, a poprzez wychowawcę rodziców 4 tygodnie przed radą kwalifikacyjną.
- Ustalona przez nauczyciela na koniec roku szkolnego ocena niedostateczna może być zmieniona tylko w wyniku egzaminu poprawkowego zgodnie z zasadami określonymi w Statucie Szkoły.
- Uczeń z opinią lub orzeczeniem wydanym przez PPP ma dostosowane prace pisemne i ustne do swoich możliwości i oceniany jest zgodnie z zaleceniami poradni.
- Ocena z przedmiotu nie ma wpływu na ocenę z zachowania.

Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny szkolne

Dział 1 - Kwasy

Ocena dopuszczająca [2]	Ocena dostateczna [2 + 3]	Ocena dobra [2 + 3 + 4]	Ocena bardzo dobra [2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady bhp dotyczące obchodzenia się z kwasami • zalicza kwasy do elektrolitów • definiuje pojęcie <i>kwasy</i> zgodnie z teorią Arrheniusa • opisuje budowę kwasów • opisuje różnice w budowie kwasów beztlenowych i kwasów tlenowych • zapisuje wzory sumaryczne kwasów: HCl, H₂S, H₂SO₄, H₂SO₃, HNO₃, H₂CO₃, H₃PO₄ • zapisuje wzory strukturalne kwasów beztlenowych • podaje nazwy poznanych kwasów • wskazuje wodór i resztę kwasową we wzorze kwasu • wyznacza wartościowość reszty kwasowej • wyjaśnia, jak można otrzymać np. kwas chlorowodorowy, siarkowy(IV) • wyjaśnia, co to jest tlenek kwasowy • opisuje właściwości kwasów, np.: chlorowodorowego, azotowego(V) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udowadnia, dlaczego w nazwie danego kwasu pojawia się wartościowość • zapisuje wzory strukturalne poznanych kwasów • wymienia metody otrzymywania kwasów tlenowych i kwasów beztlenowych • zapisuje równania reakcji otrzymywania poznanych kwasów • wyjaśnia pojęcie <i>tlenek kwasowy</i> • wskazuje przykłady tlenków kwasowych • opisuje właściwości poznanych kwasów • opisuje zastosowania poznanych kwasów • wyjaśnia pojęcie <i>dysocjacja jonowa</i> • zapisuje wybrane równania reakcji dysocjacji jonowej kwasów • nazywa kation H⁺ i aniony reszt kwasowych • określa odczyn roztworu (kwasowy) • wymienia wspólne właściwości kwasów • zapisuje obserwacje z przeprowadzanych doświadczeń • posługuje się skalą pH • bada odczyn i pH roztworu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje równania reakcji otrzymywania wskazanego kwasu • wyjaśnia, dlaczego podczas pracy ze stężonymi roztworami kwasów należy zachować szczególną ostrożność • projektuje doświadczenia, w wyniku których można otrzymać omawiane na lekcjach kwasy • wymienia poznane tlenki kwasowe • wyjaśnia zasadę bezpiecznego rozcieńczania stężonego roztworu kwasu siarkowego(VI) • planuje doświadczalne wykrycie białka w próbce żywności (np.: w serze, mleku, jajku) • opisuje reakcję ksantoproteinową • zapisuje i odczytuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) kwasów • określa kwasowy odczyn roztworu na podstawie znajomości jonów obecnych w badanym roztworze • opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wniosek) • podaje przyczyny odczynu roztworów: 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje wzór strukturalny kwasu nieorganicznego o podanym wzorze sumarycznym • nazywa dowolny kwas tlenowy (określenie wartościowości pierwiastków chemicznych, uwzględnienie ich w nazwie) • projektuje i przeprowadza doświadczenia, w których wyniku można otrzymać kwasy • identyfikuje kwasy na podstawie podanych informacji • odczytuje równania reakcji chemicznych • rozwiązuje zadania obliczeniowe o wyższym stopniu trudności • zapisuje i odczytuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) w formie stopniowej dla H₂S, H₂CO₃ • proponuje sposoby ograniczenia powstawania kwaśnych opadów • wyjaśnia pojęcie <i>skala pH</i>

<ul style="list-style-type: none"> i siarkowego(VI) • stosuje zasadę rozcieńczenia kwasów • opisuje podstawowe zastosowania kwasów: chlorowodorowego, azotowego(V) i siarkowego(VI) • wyjaśnia, na czym polega dysocjacja jonowa kwasów • definiuje pojęcia: <i>jon</i>, <i>kation</i> i <i>anion</i> • zapisuje równania reakcji dysocjacji jonowej kwasów (proste przykłady) • wymienia rodzaje odczynu roztworu • wymienia poznane wskaźniki • określa zakres pH i barwy wskaźników dla poszczególnych odczynów • rozróżnia doświadczalnie odczyny roztworów za pomocą wskaźników • wyjaśnia pojęcie <i>kwaśne opady</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak powstają kwaśne opady • podaje przykłady skutków kwaśnych opadów • oblicza masy cząsteczkowe kwasów • oblicza zawartość procentową pierwiastków chemicznych w cząsteczkach kwasów 	<ul style="list-style-type: none"> kwasowego, zasadowego, obojętnego • interpretuje wartość pH w ujęciu jakościowym (odczyny: kwasowy, zasadowy, obojętny) • opisuje zastosowania wskaźników • planuje doświadczenie, które pozwala zbadać pH produktów występujących w życiu codziennym • rozwiązuje zadania obliczeniowe o wyższym stopniu trudności • analizuje proces powstawania i skutki kwaśnych opadów • proponuje niektóre sposoby ograniczenia powstawania kwaśnych opadów 	<p style="text-align: center;">Ocena celująca [2 + 3 + 4 + 5 + 6]</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady innych wskaźników i określa ich zachowanie w roztworach o różnych odczynach • opisuje wpływ pH na glebę i uprawy, wyjaśnia przyczyny stosowania poszczególnych nawozów • omawia przemysłową metodę otrzymywania kwasu azotowego(V) • definiuje pojęcie <i>stopień dysocjacji</i> • dzieli elektrolity ze względu na stopień dysocjacji
--	--	---	---

Dział 2 - Sole

Ocena dopuszczająca [2]	Ocena dostateczna [2 + 3]	Ocena dobra [2 + 3 + 4]	Ocena bardzo dobra [2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę soli • tworzy i zapisuje wzory sumaryczne soli (np. chlorków, siarczków) • wskazuje metal i resztę kwasową we wzorze soli • tworzy nazwy soli na podstawie wzorów sumarycznych (proste przykłady) • tworzy i zapisuje wzory sumaryczne soli na podstawie ich nazw (np. wzory soli kwasów: chlorowodorowego, siarkowodorowego i metali, np. sodu, potasu i wapnia) • wskazuje wzory soli wśród wzorów różnych związków chemicznych • definiuje pojęcie <i>dysocjacja jonowa (elektrolityczna) soli</i> • dzieli sole ze względu na ich rozpuszczalność w wodzie • ustala rozpuszczalność soli w wodzie na podstawie tabeli rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie • zapisuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) soli rozpuszczalnych w wodzie (proste przykłady) • podaje nazwy jonów powstałych w wyniku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia cztery najważniejsze sposoby otrzymywania soli • podaje nazwy i wzory soli (typowe przykłady) • zapisuje równania reakcji zobojętniania w formach: cząsteczkowej, jonowej oraz jonowej skróconej • podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji jonowej soli • odczytuje równania reakcji otrzymywania soli (proste przykłady) • korzysta z tabeli rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie • zapisuje równania reakcji otrzymywania soli (reakcja strąceniowa) w formach cząsteczkowej i jonowej (proste przykłady) • zapisuje i odczytuje wybrane równania reakcji dysocjacji jonowej soli • dzieli metale ze względu na ich aktywność chemiczną (szereg aktywności metali) • opisuje sposoby zachowania się metali w reakcji z kwasami (np. miedź i magnez w reakcji z kwasem chlorowodorowym) • zapisuje obserwacje z doświadczeń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy i zapisuje nazwy i wzory soli: chlorków, siarczków, azotanów(V), siarczanów(IV), siarczanów(VI), węglanów, fosforanów(V) • zapisuje i odczytuje równania dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) soli • wyjaśnia przebieg reakcji zobojętniania i reakcji strąceniowej • zapisuje równania reakcji otrzymywania soli • ustala, korzystając z szeregu aktywności metali, które metale reagują z kwasami według schematu: metal + kwas → sól + wodór • projektuje i przeprowadza reakcję zobojętniania (HCl + NaOH) • swobodnie posługuje się tabelą rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie • projektuje doświadczenia pozwalające otrzymać substancje trudno rozpuszczalne i praktycznie nierozpuszczalne (sole i wodorotlenki) w reakcjach strąceniowych • zapisuje odpowiednie równania reakcji w formie cząsteczkowej (reakcje otrzymywania substancji trudno rozpuszczalnych i praktycznie nierozpuszczalnych w reakcjach strąceniowych) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia metody otrzymywania soli • przewiduje, czy zajdzie dana reakcja chemiczna (poznane metody, tabela rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie, szereg aktywności metali) • zapisuje i odczytuje równania reakcji otrzymywania dowolnej soli • wyjaśnia, jakie zmiany zaszły w odczynie roztworów poddanych reakcji zobojętniania • proponuje reakcję tworzenia soli trudno rozpuszczalnej i praktycznie nierozpuszczalnej • przewiduje wynik reakcji strąceniowej • identyfikuje sole na podstawie podanych informacji • podaje zastosowania reakcji strąceniowych • projektuje, opisuje i przeprowadza doświadczenia dotyczące otrzymywania soli <p style="text-align: center;">Ocena celująca [2 + 3 + 4 + 5 + 6]</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>hydrat</i>, wymienia przykłady

<p>dysocjacji jonowej soli (proste przykłady)</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposób otrzymywania soli trzema podstawowymi metodami (kwas + zasada, metal + kwas, tlenek metalu + kwas) • zapisuje cząsteczkowo równania reakcji otrzymywania soli (proste przykłady) • definiuje pojęcia <i>reakcja zobojętniania</i> i <i>reakcja strąceniowa</i> • odróżnia zapis cząsteczkowy od zapisu jonowego równania reakcji chemicznej • określa związek ładunku jonu z wartościowością metalu i reszty kwasowej • podaje przykłady zastosowań najważniejszych soli 	<p>przeprowadzanych na lekcji</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zastosowania najważniejszych soli 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady soli występujących w przyrodzie • wymienia zastosowania soli • opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wnioski) 	<p>hydratów, ich występowania i zastosowania</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>hydroliza</i>, zapisuje równania reakcji hydrolizy i wyjaśnia jej przebieg • wyjaśnia pojęcia: <i>sól podwójna</i>, <i>sól potrójna</i>, <i>wodorosole</i> i <i>hydroksosole</i>; podaje przykłady tych soli
--	--	---	--

Dział 3 - Związki węgla z wodorem

Ocena dopuszczająca [2]	Ocena dostateczna [2 + 3]	Ocena dobra [2 + 3 + 4]	Ocena bardzo dobra [2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>związki organiczne</i> • podaje przykłady związków chemicznych zawierających węgiel • wymienia naturalne źródła węglowodorów • wymienia nazwy produktów destylacji ropy naftowej i podaje przykłady ich zastosowania • stosuje zasady bhp w pracy z gazem ziemnym oraz produktami przeróbki ropy naftowej • definiuje pojęcie <i>węglowodory</i>, <i>szereg homologiczny</i>, <i>węglowodory nasycone</i>, <i>węglowodory nienasycone</i>, <i>alkany</i>, <i>alkeny</i>, <i>alkiny</i> • zalicza alkany do węglowodorów nasyconych, a alkeny i alkiny – do nienasyconych • zapisuje wzory sumaryczne: alkanów, alkenów i alkinów o podanej liczbie atomów węgla • rysuje wzory strukturalne i półstrukturalne (grupowe): alkanów, alkenów i alkinów o łańcuchach prostych (do pięciu atomów węgla w cząsteczce) i podaje ich nazwy systematyczne • podaje wzory ogólne: alkanów, alkenów i alkinów oraz zasady tworzenia ich nazw • przyporządkowuje dany węglowodór do odpowiedniego szeregu homologicznego • opisuje budowę i występowanie metanu • opisuje właściwości fizyczne i chemiczne metanu, etanu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>szereg homologiczny</i> • tworzy nazwy alkenów i alkinów na podstawie nazw odpowiednich alkanów • zapisuje wzory: sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne (grupowe); podaje nazwy: alkanów, alkenów i alkinów • buduje model cząsteczki: metanu, etenu, etynu • wyjaśnia różnicę między spalaniem całkowitym a spalaniem niecałkowitym • opisuje właściwości fizyczne i chemiczne (spalanie) alkanów (metanu, etanu) oraz etenu i etynu • zapisuje i odczytuje równania reakcji spalania metanu, etanu, przy dużym i małym dostępie tlenu • pisze równania reakcji spalania etenu i etynu • porównuje budowę etenu i etynu • wyjaśnia, na czym polegają reakcje przyłączenia i polimeryzacji • opisuje właściwości i niektóre zastosowania polietylenu • wyjaśnia, jak można doświadczalnie odróżnić węglowodory nasycone od węglowodorów nienasyconych, np. metan od etenu czy etynu • wyjaśnia, od czego zależą właściwości węglowodorów • wykonuje proste obliczenia dotyczące 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy wzory ogólne alkanów, alkenów, alkinów (na podstawie wzorów kolejnych związków chemicznych w danym szeregu homologicznym) • proponuje sposób doświadczalnego wykrycia produktów spalania węglowodorów • zapisuje równania reakcji spalania alkanów przy dużym i małym dostępie tlenu • zapisuje równania reakcji spalania alkenów i alkinów • zapisuje równania reakcji otrzymywania etynu • odczytuje podane równania reakcji chemicznej • zapisuje równania reakcji etenu i etynu z bromem, polimeryzacji etenu • opisuje rolę katalizatora w reakcji chemicznej • wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a właściwościami fizycznymi alkanów (np. stanem skupienia, lotnością, palnością, gęstością, temperaturą topnienia i wrzenia) • wyjaśnia, co jest przyczyną większej reaktywności węglowodorów nienasyconych w porównaniu z węglowodorami nasyconymi • opisuje właściwości i zastosowania polietylenu • projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie węglowodorów nasyconych od węglowodorów nienasyconych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje właściwości węglowodorów • porównuje właściwości węglowodorów nasyconych i węglowodorów nienasyconych • wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a właściwościami fizycznymi alkanów • opisuje wpływ wiązania wielokrotnego w cząsteczce węglowodoru na jego reaktywność • zapisuje równania reakcji przyłączenia (np. bromowodoru, wodoru, chloru) do węglowodorów zawierających wiązanie wielokrotne • projektuje doświadczenia chemiczne dotyczące węglowodorów • projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie węglowodorów nasyconych od węglowodorów nienasyconych • stosuje zdobytą wiedzę do rozwiązywania zadań obliczeniowych o wysokim stopniu trudności • analizuje znaczenie węglowodorów w życiu codziennym <p style="text-align: right;">Ocena celująca</p>

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegają spalanie całkowite i spalanie niecałkowite • zapisuje równania reakcji spalania całkowitego i spalania niecałkowitego metanu, etanu • podaje wzory sumaryczne i strukturalne etenu i etynu • opisuje najważniejsze właściwości i zastosowanie etenu i etynu • definiuje pojęcia: <i>polimeryzacja, monomer</i> i <i>polimer</i> • opisuje wpływ węglowodorów nasyconych i węglowodorów nienasyconych na wodę bromową (lub rozcieńczony roztwór manganianu(VII) potasu) 	<p>węglowodorów</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje obserwacje do wykonywanych na lekcji doświadczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przeprowadzane doświadczenia chemiczne • wykonuje obliczenia związane z węglowodorami • wyszukuje informacje na temat zastosowań alkanów, etenu i etynu; wymienia je • zapisuje równanie reakcji polimeryzacji etenu 	<p style="text-align: center;">[2 + 3 + 4 + 5 + 6]</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg suchej destylacji węgla kamiennego • wyjaśnia pojęcia: <i>izomeria, izomery, węglowodory aromatyczne</i> • podaje przykłady tworzyw sztucznych, tworzyw syntetycznych • podaje właściwości i zastosowania wybranych tworzyw sztucznych • wymienia przykładowe oznaczenia opakowań wykonanych z tworzyw sztucznych
--	---	---	--

Dział 4 - Pochodne węglowodorów

Ocena dopuszczająca [2]	Ocena dostateczna [2 + 3]	Ocena dobra [2 + 3 + 4]	Ocena bardzo dobra [2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dowodzi, że alkohole, kwasy karboksylowe, estry i aminokwasy są pochodnymi węglowodorów • opisuje budowę pochodnych węglowodorów (grupa węglowodorowa + grupa funkcyjna) • wymienia pierwiastki chemiczne wchodzące w skład pochodnych węglowodorów • zalicza daną substancję organiczną do odpowiedniej grupy związków chemicznych • wyjaśnia, co to jest grupa funkcyjna • zaznacza grupy funkcyjne w alkoholach, kwasach karboksylowych, estrach, aminokwasach; podaje ich nazwy • zapisuje wzory ogólne alkoholi, kwasów karboksylowych i estrów • dzieli alkohole na monohydroksylowe i polihydroksylowe • zapisuje wzory sumaryczne i rysuje wzory półstrukturalne (grupowe), strukturalne alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych zawierających do trzech atomów węgla w cząsteczce • wyjaśnia, co to są nazwy zwyczajowe i nazwy systematyczne • tworzy nazwy systematyczne alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych zawierających do trzech atomów węgla w cząsteczce, podaje zwyczajowe (metanolu, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje nazwy i wzory omawianych grup funkcyjnych • wyjaśnia, co to są alkohole polihydroksylowe • zapisuje wzory i podaje nazwy alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych (zawierających do pięciu atomów węgla w cząsteczce) • zapisuje wzory sumaryczne i półstrukturalny (grupowy) glicerolu • uzasadnia stwierdzenie, że alkohole i kwasy karboksylowe tworzą szeregi homologiczne • podaje odczyn roztworu alkoholu • opisuje fermentację alkoholową • zapisuje równania reakcji spalania etanolu • podaje przykłady kwasów organicznych występujących w przyrodzie (np. kwasy: mrówkowy, szczawiowy, cytrynowy) i wymienia ich zastosowania • tworzy nazwy prostych kwasów karboksylowych (do pięciu atomów węgla w cząsteczce) i zapisuje ich wzory sumaryczne i strukturalne • podaje właściwości kwasów metanowego (mrówkowego) i etanowego (octowego) • bada wybrane właściwości fizyczne kwasu etanowego (octowego) • opisuje dysocjację jonową kwasów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego alkohol etylowy ma odczyn obojętny • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwę systematyczną glicerolu • zapisuje równania reakcji spalania alkoholi • podaje nazwy zwyczajowe i systematyczne alkoholi i kwasów karboksylowych • wyjaśnia, dlaczego niektóre wyższe kwasy karboksylowe nazywa się kwasami tłuszczowymi • porównuje właściwości kwasów organicznych i nieorganicznych • bada i opisuje wybrane właściwości fizyczne i chemiczne kwasu etanowego (octowego) • porównuje właściwości kwasów karboksylowych • opisuje proces fermentacji octowej • dzieli kwasy karboksylowe • zapisuje równania reakcji chemicznych kwasów karboksylowych • podaje nazwy soli kwasów organicznych • określa miejsce występowania wiązania podwójnego w cząsteczce kwasu oleinowego • podaje nazwy i rysuje wzory półstrukturalne (grupowe) długołańcuchowych kwasów monokarboksylowych (kwasów tłuszczowych) nasyconych (palmitynowego, stearynowego) i nienasyconego (oleinowego) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • proponuje doświadczenie chemiczne do podanego tematu z działu <i>Pochodne węglowodorów</i> • opisuje doświadczenia chemiczne (schemat, obserwacje, wnioski) • przeprowadza doświadczenia chemiczne do działu <i>Pochodne węglowodorów</i> • zapisuje wzory podanych alkoholi i kwasów karboksylowych • zapisuje równania reakcji chemicznych alkoholi, kwasów karboksylowych o wyższym stopniu trudności (np. więcej niż pięć atomów węgla w cząsteczce) • wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a stanem skupienia i reaktywnością alkoholi oraz kwasów karboksylowych • zapisuje równania reakcji otrzymywania estru o podanej nazwie lub podanym wzorze • planuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające otrzymać ester o podanej nazwie • opisuje właściwości estrów w aspekcie ich zastosowań • przewiduje produkty reakcji chemicznej • identyfikuje poznane substancje • omawia szczegółowo przebieg reakcji estryfikacji • omawia różnicę między reakcją estryfikacji

<p>etanolu)</p> <ul style="list-style-type: none"> rysuje wzory półstrukturalne (grupowe), strukturalne kwasów monokarboksylowych o łańcuchach prostych zawierających do dwóch atomów węgla w cząsteczce; podaje ich nazwy systematyczne i zwyczajowe (kwasu metanowego i kwasu etanowego) zaznacza resztę kwasową we wzorze kwasu karboksylowego opisuje najważniejsze właściwości metanolu, etanolu i glicerolu oraz kwasów etanowego i metanowego bada właściwości fizyczne glicerolu zapisuje równanie reakcji spalania metanolu opisuje podstawowe zastosowania etanolu i kwasu etanowego dzieli kwasy karboksylowe na nasycone i nienasycone wymienia najważniejsze kwasy tłuszczowe opisuje najważniejsze właściwości kwasów: stearynowego i oleinowego definiuje pojęcie <i>mydłał estry</i> wymienia związki chemiczne, które są substratami reakcji estryfikacji wymienia przykłady występowania estrów w przyrodzie opisuje zagrożenia związane z alkoholami (metanol, etanol) wśród poznanych substancji wskazuje te, które mają szkodliwy wpływ na organizm omawia budowę i właściwości aminokwasów (na przykładzie glicyny) podaje przykłady występowania aminokwasów wymienia najważniejsze zastosowania poznanych związków chemicznych (np. etanol, kwas etanowy, kwas stearynowy) 	<p>karboksylowych</p> <ul style="list-style-type: none"> bada odczyn wodnego roztworu kwasu etanowego (octowego) zapisuje równania reakcji spalania i reakcji dysocjacji jonowej kwasów metanowego i etanowego zapisuje równania reakcji kwasów metanowego i etanowego z metalami, tlenkami metali i wodorotlenkami podaje nazwy soli pochodzących od kwasów metanowego i etanowego zapisuje wzory sumaryczne kwasów oraz nazwy: palmitynowego, stearynowego i oleinowego wyjaśnia, jak można doświadczalnie udowodnić, że dany kwas karboksylowy jest kwasem nienasyconym podaje przykłady estrów wyjaśnia, na czym polega reakcja estryfikacji tworzy nazwy estrów pochodzących od podanych nazw kwasów i alkoholi (proste przykłady) opisuje sposób otrzymywania wskazanego estru (np. octanu etylu) zapisuje równania reakcji otrzymywania estru (proste przykłady, np. octanu metylu) wymienia właściwości fizyczne octanu etylu opisuje negatywne skutki działania etanolu na organizm bada właściwości fizyczne omawianych związków zapisuje obserwacje z wykonywanych doświadczeń chemicznych 	<ul style="list-style-type: none"> projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie kwasu oleinowego od kwasów palmitynowego lub stearynowego zapisuje równania reakcji chemicznych prostych kwasów karboksylowych z alkoholami monohydroksylowymi zapisuje równania reakcji otrzymywania podanych estrów tworzy wzory estrów na podstawie nazw kwasów i alkoholi tworzy nazwy systematyczne i zwyczajowe estrów na podstawie nazw odpowiednich kwasów karboksylowych i alkoholi zapisuje wzór poznanego aminokwasu opisuje budowę oraz wybrane właściwości fizyczne i chemiczne aminokwasów na przykładzie kwasu aminooctowego (glicyny) opisuje właściwości omawianych związków chemicznych wymienia zastosowania: metanolu, etanolu, glicerolu, kwasu metanowego, kwasu octowego bada niektóre właściwości fizyczne i chemiczne omawianych związków opisuje przeprowadzone doświadczenia chemiczne 	<p>a reakcją zobojętniania</p> <ul style="list-style-type: none"> zapisuje równania reakcji chemicznych w formach: cząsteczkowej, jonowej i skróconej jonowej analizuje konsekwencje istnienia dwóch grup funkcyjnych w cząsteczce aminokwasu zapisuje równanie kondensacji dwóch cząsteczek glicyny opisuje mechanizm powstawania wiązania peptydowego rozwiązuje zadania dotyczące pochodnych węglowodorów (o dużym stopniu trudności) <p style="text-align: center;">Ocena celująca [2 + 3 + 4 + 5 + 6]</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje właściwości i zastosowania wybranych alkoholi (inne niż na lekcji) opisuje właściwości i zastosowania wybranych kwasów karboksylowych (inne niż na lekcji) zapisuje równania reakcji chemicznych zachodzących w twardej wodzie po dodaniu mydła sodowego wyjaśnia pojęcie <i>hydroksykwasu</i> wyjaśnia, czym są aminy; omawia ich przykłady; podaje ich wzory; opisuje właściwości, występowanie i zastosowania wymienia zastosowania aminokwasów wyjaśnia, co to jest hydroliza estru zapisuje równania reakcji hydrolizy estru o podanej nazwie lub podanym wzorze
---	--	--	--

Dział 5 - Substancje o znaczeniu biologicznym

Ocena dopuszczająca [2]	Ocena dostateczna [2 + 3]	Ocena dobra [2 + 3 + 4]	Ocena bardzo dobra [2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia główne pierwiastki chemiczne wchodzące w skład organizmu wymienia podstawowe składniki żywności i miejsca ich występowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę składników odżywczych w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu opisuje budowę cząsteczki tłuszczu jako estru glicerolu i kwasów tłuszczowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje wzór ogólny tłuszczów omawia różnice w budowie tłuszczów stałych i tłuszczów ciekłych wyjaśnia, dlaczego olej roślinny odbarwia wodę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje wzór tristearynianu glicerolu projektuje i przeprowadza doświadczenia chemiczne umożliwiające wykrycie białka wyjaśnia, na czym polega wysalanie białek

<ul style="list-style-type: none"> wymienia pierwiastki chemiczne, których atomy wchodzi w skład cząsteczek: tłuszczów, cukrów i białek dzieli tłuszcze ze względu na: pochodzenie i stan skupienia zalicza tłuszcze do estrów wymienia rodzaje białek dzieli cukry na cukry proste i cukry złożone definiuje białka jako związki chemiczne powstające z aminokwasów wymienia przykłady: tłuszczów, sacharydów i białek wyjaśnia, co to są węglowodany wymienia przykłady występowania celulozy i skrobi w przyrodzie podaje wzory sumaryczne: glukozy i fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy wymienia zastosowania poznanych cukrów wymienia najważniejsze właściwości omawianych związków chemicznych definiuje pojęcia: <i>denaturacja</i>, <i>koagulacja</i>, <i>żel</i>, <i>żół</i> wymienia czynniki powodujące denaturację białek podaje reakcje charakterystyczne białek i skrobi opisuje znaczenie: wody, tłuszczów, białek, sacharydów, witamin i mikroelementów dla organizmu wyjaśnia, co to są związki wielkocząsteczkowe; wymienia ich przykłady wymienia funkcje podstawowych składników odżywczych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wybrane właściwości fizyczne tłuszczów wyjaśnia, jak można doświadczalnie odróżnić tłuszcze nienasycone od tłuszczów nasyconych opisuje właściwości białek wymienia czynniki powodujące koagulację białek opisuje właściwości fizyczne: glukozy, fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy bada właściwości fizyczne wybranych związków chemicznych (glukozy, fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy) zapisuje równanie reakcji sacharozy z wodą za pomocą wzorów sumarycznych opisuje przebieg reakcji chemicznej skrobi z wodą wykrywa obecność skrobi i białka w produktach spożywczych 	<p>bromową</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje białka jako związki chemiczne powstające w wyniku kondensacji aminokwasów definiuje pojęcia: <i>peptydy</i>, <i>peptyzacja</i>, <i>wysalanie białek</i> opisuje różnice w przebiegu denaturacji i koagulacji białek wyjaśnia, co to znaczy, że sacharoza jest disacharydem wymienia różnice we właściwościach fizycznych skrobi i celulozy zapisuje poznane równania reakcji sacharydów z wodą definiuje pojęcie <i>wiązanie peptydowe</i> projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie tłuszczu nienasyconego od tłuszczu nasyconego projektuje doświadczenia chemiczne umożliwiające wykrycie białka za pomocą stężonego roztworu kwasu azotowego(V) planuje i opisuje doświadczenia chemiczne umożliwiające badanie właściwości omawianych związków chemicznych opisuje znaczenie i zastosowania skrobi, celulozy i innych poznanych związków chemicznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego skrobia i celuloza są polisacharydami wyjaśnia, co to są dekstryny omawia przebieg reakcji chemicznej skrobi z wodą planuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne weryfikujące postawioną hipotezę identyfikuje poznane substancje <p style="text-align: center;">Ocena celująca [2 + 3 + 4 + 5 + 6]</p> <p>Uczeń :</p> <ul style="list-style-type: none"> bada skład pierwiastkowy białek udowadnia doświadczalnie, że glukoza ma właściwości redukujące przeprowadza próbę Trommera i próbę Tollensa wyjaśnia, na czym polega próba akroleinowa projektuje doświadczenie umożliwiające odróżnienie tłuszczu od substancji tłustej opisuje proces utwardzania tłuszczów opisuje hydrolizę tłuszczów, zapisuje równanie dla podanego tłuszczu wyjaśnia, na czym polega efekt Tyndalla
--	---	--	---